

Op de Hoogte

Jaargang 30 nr. 3, december 2024

Op de Hoogte

Jaargang 30 nr. 3, december 2024

Redactioneel

Daar komt de winter. De donkere dagen voor de Kerst zijn aangebroken waarbij de periode met daglicht het kortst is. Een tijd van bezinning en terugblikken. Naast alle alarmerende berichten over de stand van de natuur komt er vanuit ons bestuur ook een alarmerend bericht nu het aantal bestuursleden, actieve vrijwilligers en deelnemers aan onze evenementen drastisch daalt. De activiteiten voor het nieuwe jaar 2025 zitten in de knel!

Ook de vlindertelling van de Vlinderstichting zorgde voor een alarmerend beeld. De atalanta werd het meest geteld in Zeeland, als er al vlinders waren om te tellen...

En door intensieve landbouw en uitbreiding van kernen staat de egel zwaar onder druk. 'Egelsnelwegen' (gaten in omheiningen) en veel voedsel en planten in de tuin waardoor wormen, slakken en insecten zich op en top voelen helpt de egel. Maar ook een egel-huisje kan goed helpen en wie weet raak je dan verwikkeld in een heftige competitie zoals één van onze leden overkwam! Bomen insmeren voor vlinders en ze zelf waarnemen, leuk om de komende maanden op te pakken. Of misschien kun je ergens afval opruimen zodat het aandeel plastic in onze natuur weer vermindert. En in de dagen rond Kerst en Oud en Nieuw is er een heuse plantenjacht die je helemaal zelf kunt uitvoeren! En anders kun je in het nieuwe jaar op zoek naar de bostulp of uitwerpselen. Of ideeën bedenken voor je (volks)tuin voor komend jaar. Of een ommetje wandelen, een excursie bedenken, bestuurslid worden, je ontwikkelen in natuurfotografie, planten leren herkennen, ...

In dit nummer volop tips. Verder willen we jullie allemaal mooie feestdagen en een 2025 vol mooie (natuur)ontdekkingen wensen waar we dan samen deze 'Op de Hoogte' mee kunnen vullen.

Namens de redactie,
Roy en Irene

Bij de voorpagina

Vinken in een tuin op zoek naar eten.

Aan deze uitgave werkten mee

Johan Antheunisse, Arjen Faasse, Arjen Hartog, Corine Osté, Jodrike de Koning, Theo Hendriks, Margot Quist, Marjan Rouw, Angie van Goethem, deelnemers fotorubriek en onze bezorgers.

Colofon

Op de Hoogte is een uitgave van IVN Walcheren* voor leden en relaties. Oplage circa 190 exemplaren. Op verzoek ook op papier.

Redactie: Angelique de Cock, Irene Maréchal, Roy van de Voort, e-mail: opdehoogte-walcheren@ivn.nl.

Geen 'Op de Hoogte' ontvangen? Mail dan even naar opdehoogte-walcheren@ivn.nl. Het volgende nummer komt in maart uit. Kopij aanleveren voor 28 februari.

~~~~~  
\* IVN Walcheren is een afdeling van IVN (Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid), actief in voorlichting en educatie op natuur- en milieugebied en heeft (huisgenoot-)leden; contributie € 25 resp. € 12 per jaar. Voor hen zijn activiteiten gratis of tegen gereduceerd tarief.

Ledenadministratie: Theo Hendriks, penningmeester; zie voor adresgegevens 'Bestuur & Werkgroepen'. Contributiebetaling vindt plaats via incasso of betaling a.d.h.v. een factuur op bankrekening NL02ABNA0213302942 t.n.v. IVN.

~~~~~  
* Website www.ivn.nl/walcheren; IG: IVN_Walcheren; Facebook: <https://www.facebook.com/ivn.walcheren/>

~~~~~
Druk: Editoo Arnhem

Bestuur en werkgroepen

Dagelijks bestuur

<i>Voorzitter:</i>	Carlien Nijdam	
<i>Secretaris:</i>	Carlien Nijdam	(e-mail: secretariaat@ivnwalcheren.nl)
<i>Penningmeester:</i>	Theo Hendriks	(e-mail: penningmeester@ivnwalcheren.nl)

Algemeen bestuur (naast het dagelijks bestuur)

<i>Cursussen:</i>	Marjan Rouw	(e-mail: cursussen@ivnwalcheren.nl)
<i>Activiteiten:</i>	VACATURE	(e-mail: activiteiten@ivnwalcheren.nl)
<i>Communicatie:</i>	Arjen Faasse	(mobiel: (06) 18408163) (e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl)

Werkgroepen

<i>Natuurpaden:</i>	Johan Antheunisse	(coördinator, tel.: (0118) 628814) (e-mail: milijobo@zeelandnet.nl)
<i>Excursies:</i>	VACATURE	(algemeen coördinator) (e-mail: activiteiten@ivnwalcheren.nl)
<i>Cursussen:</i>	Marjan Rouw	(e-mail: cursussen@ivnwalcheren.nl)
<i>Duurzaamheid:</i>	Jack Molkenboer	(e-mail: JackMolkenboer@hotmail.com)
<i>Blad Op de Hoogte:</i>	Angelique de Cock, Irene Maréchal-Van de Voort, Roy van de Voort	(e-mail: opdehoogte-walcheren@ivn.nl)
<i>Website:</i>	Joop Weijland	(e-mail: webmaster.walcheren@ivn.nl)
<i>Facebook:</i>	Angie van Goethem	(@IVN_Walcheren) (e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl)
<i>Instagram:</i>	Marja Horrevoets	(@IVN_Walcheren) (e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl)
<i>Public Relations:</i>	VACATURE	(e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl)

Vacatures

Voor onze activiteiten en excursies zoeken we verschillende mensen die graag onder andere graag organiseert en contacten legt binnen onze afdeling. Er zijn verschillende taken te vervullen:

- Organiseren van de jaarplanning.
- Contact onderhouden met de gidsen.
- Communicatie verzorgen (teksten voor activiteiten voornamelijk) naar onze interne media (website, nieuwsbrief, socials).
- Communicatie verzorgen naar de lokale pers.
- Contactpersoon voor derden die een excursie aanvragen, daarbij zet je deze aanvragen door naar de gidsen.
- (Algemeen) bestuurslid.

Zitten er één of meer dingen tussen waar je de afdeling mee zou kunnen helpen? Stuur dan een mail naar arjen@ivnwalcheren.nl.

Heb je zelf misschien een ander idee waarmee je de afdeling kunt helpen, dan spreken we graag een keer met je af om het erover te hebben.

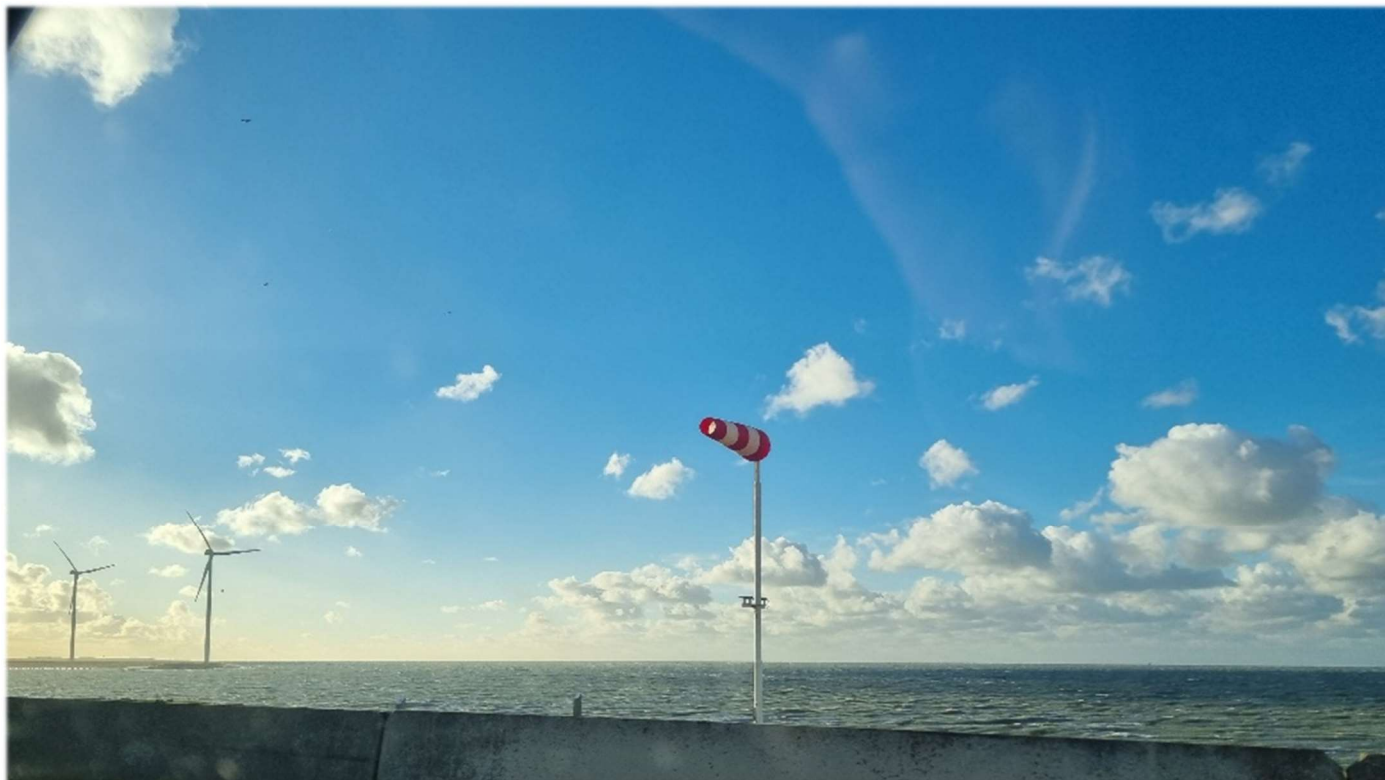
Ook als je meer informatie wilt dan kun je vanzelfsprekend contact opnemen.

Terugblik IVN-Walcheren vanuit het bestuur

Het bestuursjaar 2024 startte zeer hoopvol. Op 20 januari hadden we een interessante en goed bezochte nieuwjaarsbijeenkomst in Oranjezon. De koude dag deerde niet om ons te informeren over de ontwikkeling van de kudde Konikpaarden in het gebied.

Ook in januari zaten we met zes mensen rond de tafel bij de bestuursvergadering van die maand. Vol goede moed gingen we van start met het kennismaking en heroriënteren van de werkzaamheden binnen het bestuur. Wat is ieders wens nu we opeens op volle sterkte leken te zijn? Lukt het om de werkdruk van een aantal bestuursleden te verminderen doordat er ruimte is ontstaan met een compleet bestuur?

Mee- of tegenwind, november 2024 (Carlien Nijdam)

Jammer genoeg duurde de euforie niet erg lang en vormen we uiteindelijk met vijf personen het bestuur. Keuzes maken wat we wel en niet doen blijft hierdoor belangrijk. IVN-Walcheren draaiende houden staat daarbij voorop. Keuzes maakten we dit jaar ook hoe we de invulling van excursies en cursussen ondersteunen en organiseren. Hier komen we verder in 'Op de Hoogte' op terug.

Leuke initiatieven zijn ontwikkeld. Korren in Zoutelande is als activiteit toegevoegd aan ons repertoire. Jammer dat de wind en hoge golven bij de beide proefexcursies roet in het eten gooide. Mooi is dan dat er vervolgens een strandactiviteit met jonge kinderen ontstond, waar later een kinderfeestje in november uit voortkwam. Dit kinderfeestje is het bewijs dat uit een idee weer mooie ontwikkelingen ontstaan.

Wij als bestuur hopen daarmee dat er komend jaar weer mooie en nieuwe initiatieven ontstaan die bijdragen aan gezamenlijke, daadkrachtige en positieve ontwikkelingen binnen IVN-Walcheren! Fijne feestdagen.

Namens het hele bestuur,

Arjen, Heleen, Theo, Marjan en Carlien

Activiteitenoverzicht

S.O.S. voor evenementen en bestuur!

Onze IVN afdeling Walcheren draait op vrijwilligers. Zo ook onze evenementen. Helaas zien we een terugloop in vrijwilligers die taken voor onze afdeling op zich nemen. Denk aan bestuurstaken, maar ook aan gidsen in het veld. De evenementen worden daarnaast nauwelijks bezocht, uitzonderingen daargelaten. We zijn druk op zoek naar nieuwe impulsen!

Draag jij de natuur(educatie) een warm hart toe en zie je mogelijkheden om te helpen? Graag! Misschien als bestuurslid of misschien heb je ideeën voor een excursie of... Laat van je horen! Stuur een mail naar arjen@ivnwalcheren.nl zodat we ook in 2025 weer tal van mooie evenementen kunnen aanbieden.

Terugblik IVN-ledendag 14 september

De IVN-ledendag vond plaats op zaterdag 14 september bij 'Loverendale ter Linde', de biologisch-dynamische boerderij in Oostkapelle. Een geslaagde ledendag! Het bedrijf heeft 140 hectare grond met groente, fruit en een kleine veestapel. Er is aandacht voor de 'korte keten' (producten direct naar de consument), maatschappelijke betrokkenheid en samenwerking met scholen en de zorg. En dat al sinds 1926!

Heel anders maar net zo interessant is de permacultuur (werken mét in plaats van tegen de natuur). Een voorbeeld hiervan is te vinden op Hof ter Linde nabij Ritthem.

Meer info in ons volgende nummer en op www.hofterlinde.nl

Zelf gaan kijken? Biologisch-dynamische boerderij 'Loverendale ter Linde' is van maandag tot en met zaterdag te bezoeken.

- Boerderijwinkel geopend van 9.00 tot 17.00 uur.
- Broodverkoop in de boerderijwinkel, zaterdag tot 14.00 uur.
- Op zaterdagen is er de mogelijkheid voor een ontbijtbuffet, is de koffiebar open, evenals de ijsmakerij. Er is een speeltuin.
- De melktap is elke dag te gebruiken.
- De camping is open van april tot en met oktober.

Winterexcursie Landgoed Ter Hooge

Landgoed Ter Hooge is een gevarieerd gebied dat rond het begin van de 19^e eeuw in de Engelse landschapsstijl is aangelegd. Het huidige kasteel dateert van 1755 en is gebouwd op fundamenten van een kasteel dat daar al in de 15^e eeuw is gebouwd. Het park wordt regelmatig uitgebreid met nieuwe aanplant, zoals diverse bomen en hagen. In elk jaargetijde is hier wel iets te zien en beleven! Aan het einde van dit jaar is er eind december een verrassende winterwandeling!

Kosten € 3 (kinderen tot 12 jaar € 1,50; kinderen tot 6 jaar en IVN-leden gratis). Graag gepast betalen.

Zaterdag 28 december 2024.
Verrassende winterwandeling.
Aanvang 14.00 uur (duur circa 1,5 uur).

Aanmelden verplicht! Mail naar activiteiten@ivnwalcheren.nl.

Vertrek vanaf de parkeerplaats aan de Breeweg tegenover kaasboerderij 'Pitteperk'. Het gebied kan vrij drassig zijn. Stevige schoenen of laarzen zijn aan te raden!

Een bewolkte dag? Terugblik inspiratiemiddag 23 november

Johan Antheunisse

Het was herfstig weer met behoorlijk wat wind en dat merk je goed zo onder aan de zeedijk. Maar gelukkig was het wel droog. Het was een beetje droevige bijeenkomst in 'Kasteel van Batavia' te Westkapelle. Er waren slechts een tiental mensen op deze zaterdag 23 november, waarvan de helft tot het bestuur behoorde. Binnen zaten de aanwezigen gezellig te keuvelen en op de tafels stonden doorschijnende emmertjes met zeewier en schelpdieren en verder allerlei spullen om onderzoekjes te doen en strandvondsten te bekijken.

Zo waren er genoeg ideeën om inspiratie op te doen, maar toch zat er een sombere kant aan. Er passeerden verschillende onderwerpen deze middag. Zoals de regelmatig geplande excursies die steeds minder bezocht worden waarvan er in het komende jaar misschien wel geschrapt zullen worden. Ook bestuurlijk zal het moeilijker worden om alle taken nog te behappen. Er waren niet veel opbeurende berichten waar te nemen. Maar was er dan niets positiefs deze middag?

Het meest optimistische verhaal kwam van een bevlogen vogelaar die ons meenam naar de kruin van de dijk om met een telescoop vogels te bekijken. Om niet helemaal gezandstraald te worden zochten we bescherming achter de tank waar we ons net staande konden houden. Door de harde wind waren de vogels gevlogen naar beschuttere plekken. De vogelaar was onvermurwbaar en richtte zijn kijker richting het dorp waar we konden zien dat het die middag goed toeven was achter de geraniums. Nadat we allemaal kennis gemaakt hadden met de telescoop trokken we ons gauw weer terug in het kasteel.

De vogelaar had nog meer achter de hand voor ons. Er was namelijk ook nog door één van de aanwezigen een dode houtsnip meegenomen. De houtsnip was onfortuinlijk tegen het glas van de achtergevel gevlogen, terwijl het toch beplakt was met vogels, en snel daarna overleden. De vogel was netjes opgebaard op een bedje van schapenwol en zo konden wij de fraaie schutkleuren van dichtbij bewonderen.

De vogelaar gaf ons uitleg over het verenkleed van de houtsnip en trad op als een soort patholoog en benoemde verschillende onderdelen van het verenkleed. Er werd gesproken over handpennen, handdekveren, grote slagpennen, buitenste staartpennen en nog veel meer. Alles konden we ter plaatse aanschouwen doordat de vleugel uitgespreid werd. Het was een leerzaam moment en zeer verhelderend. Op de dijk had ik even hier- voor nog gezien dat het hoog water was terwijl wij daar stonden en hopelijk zal het tij het komende jaar ook weer op tijd keren.

Op stap met de IVN-Fotowerkgroep

Arjen Hartog

In 2025 gaat er wat veranderen binnen de Fotowerkgroep van IVN-Walcheren. We gaan dan gezamenlijk iedere 2^e zaterdagochtend van de maand op pad om foto's van de Zeeuwse natuur te maken en na iedere vierde keer gaan we de gemaakte foto's samen bespreken. Dit alles om van elkaar te leren.

We gaan dus vaker op stap en hopen dat op deze manier er nog meer mensen zich bij de werkgroep aansluiten. Dat kan ook zijn om eens een enkele keer meer te gaan. Maar we zouden het leuk vinden als je het na een keer proberen, vaker meegaat. Het is zeker niet

verplicht om iedere keer mee te gaan! We hopen hiermee de drempel te verlagen om met ons mee te gaan.

Er zijn ervaren natuurfotografen, maar zeker ook beginners, op de zaterdagochtenden aanwezig. De bedoeling is om aan de hand van een thema de zaterdagochtenden op stap te gaan. Over dat thema krijg je wat tips en eventueel een opdracht om samen mee aan de slag te gaan. Lekker buiten in de natuur.

Na vier zaterdagochtenden gaan we op een woensdagavond vier foto's van iedere aanwezige bespreken. Het dienen foto's te zijn die in de periode van die vier zaterdagen gemaakt zijn. Het hoeft dus géén foto gemaakt op een zaterdagochtend te zijn dat we op pad zijn geweest. Het kunnen ook foto's zijn van een andere dag dat je zelf op stap bent geweest. Als je één of twee zaterdagen hebt gemist is het natuurlijk geen ramp om toch naar de fotobespreking te komen. Je neemt gewoon vier foto's mee die we samen bekijken.

De eerste vier zaterdagochtenden (het thema staat tussen haakjes) dat we op stap gaan zijn:

- Zaterdag 11 januari 2025: strand Dishoek / Zoutelande (lange sluitertijden);
- Zaterdag 8 februari 2025: Westhove (vroegbloeiërs);
- Zaterdag 8 maart 2025: Boswachterij Westenschouwen (boslandschappen);
- Zaterdag 12 april 2025: Oranjobos (varens en bomen).

De eerste avond dat we de foto's bespreken is op woensdag 16 april 2025 in de 'Couburg' (Duinstraat 4a) te Koudekerke.

De leden van de fotowerkgroep krijgen in de week vooraf een mail met de exacte locatie waar te verzamelen voor het thema van die zaterdagochtend. Ook als je geen lid bent van de fotowerkgroep kun je mee door je aan te melden (zie kader).

Ga mee op stap met de Fotowerkgroep!

Elke 2^e zaterdagochtend van de maand van 9.00 - 12.00 uur en na 4 keer op woensdagavond van 19.30 - 21.30 uur.

Aankomende data:

- Zaterdag 11 januari
- Zaterdag 8 februari
- Zaterdag 8 maart
- Zaterdag 12 april
- Woensdag 16 april

Leden van de fotowerkgroep ontvangen een mail. Geen lid, wel meedoen? Stuur een mail naar Arjen Hartog: a.m.hartog@gmail.com (of stuur een appje naar (06) 33742545).

Voor vragen of extra informatie kun je hier ook terecht.

Eenvoudig planten leren herkennen

Floron digitale basiscursus 'Flora 2025'

Johan Antheunis

De digitale basiscursus 'Flora 2025' is een praktische cursus voor iedereen die wilde planten wil leren herkennen. Voorkennis is niet noodzakelijk. Tijdens de cursus leer je verrassend snel wilde bloemen en veel voorkomende bomen, struiken en grassen op naam te brengen. Je verrijkt je botanische woordenschat met termen als 'steunblad' en 'stroschub'. De lessen volg je vanuit huis, want de cursus wordt digitaal gegeven. Na 14 lessen ben je helemaal thuis in het determineren en heeft jouw soortenkennis een hoger niveau. Zo leer je op een leuke manier wilde planten herkennen en determineren!

De kosten van deze cursus bedragen normaal € 134. Floron heeft Jos de Jong van KNNV als coördinator gevraagd of we als plantenwerkgroep mee willen werken voor het geven van minimaal vijf activiteiten. Dat kunnen zijn: extra excursies, determinaties, enzovoorts. Samen met Anton van Haperen heb ik online de toelichting van de cursus gehoord en begrepen dat – als we hieraan meewerken – de cursisten slechts € 50 moeten betalen om de lessen te volgen! Een mooie korting voor deelname.

De digitale online basiscursus 'Flora 2025' bestaat uit 14 lessen en huiswerkopdrachten. De lessen worden elke woensdag online gegeven vanaf 19 maart tot en met 2 juli 2025.

Meer info: www.floron.nl/basiscursus

Door in te schrijven via de coördinator van de plantenwerkgroep van KNNV Walcheren is het mogelijk om deel te nemen voor slechts € 50 in plaats van de gebruikelijke € 134.

Als je wilt deelnemen kun je de opgave sturen naar coördinator Jos de Jong: josjong72@gmail.com of plantenwerkgroep@walcheren.knnv.nl

Hier kan ook info worden verkregen.

Reptielen, amfibieën en vissen

Arjen Faasse

Boomkikker (Saxifraga – Arie de Knijff)

Op 9 november van dit jaar vond de RAVON-dag plaats met inspirerende lezingen. Wil je wel eens wat diepere informatie over de reptielen, amfibieën en vissen van Nederland? Neem dan eens een kijkje op het YouTube-kanaal van RAVON. Daar staan de presentaties van onderzoekers online van de RAVON-dag 2024. Zo worden de lange winteravonden nog eens boeiend! En kijk je opeens heel anders naar de Nederlandse reptielen, amfibieën en vissen. Het kanaal vind je via www.youtube.com/@RAVONNederland/videos.

Data: nieuwjaarsreceptie 25 januari – ALV 29 maart

Op **zaterdag 25 januari 2025** vindt de nieuwjaarsreceptie van onze afdeling Walcheren plaats. De locatie en het tijdstip volgen nog, maar zet de datum alvast in je agenda!

Ook de datum van de Algemene Ledenvergadering (ALV) is bekend, deze wordt gehouden op **zaterdag 29 maart**. Ook hiervan volgen de locatie en het tijdstip nog, maar ook deze datum kan alvast in je agenda.

Kiek... een plaëtje!

In deze rubriek staan natuurfoto's van leden centraal. Heb jij een leuke foto van een mooi, bijzonder of waardevol natuurmoment of natuuractiviteit die je graag wilt delen? Stuur deze naar opdehoogte-walcheren@ivn.nl. De redactie plaatst – een selectie uit – de aangeleverde foto's.

Deze keer zijn foto's geplaatst van Margot Quist, Marcel Oonk, Etien de Kam en Irene Maréchal. In de volgende 'Op de Hoogte' volgen meer foto's uit de expositie van de Basis cursus Natuurfotografie van de IVN-Walcheren.

Strandovergang Domeinen 2

Wasplaat in Oranjezon

Vliegenzwam in Oranjezon

Zingende Blauwborst in het Nollebos

Mycena in Oranjezon

Fraaisteelmycena in De Manteling

Helmmycena in De Manteling

Omhulsel beukennootje

Kemphaan in Sint Laurens Weidehoek

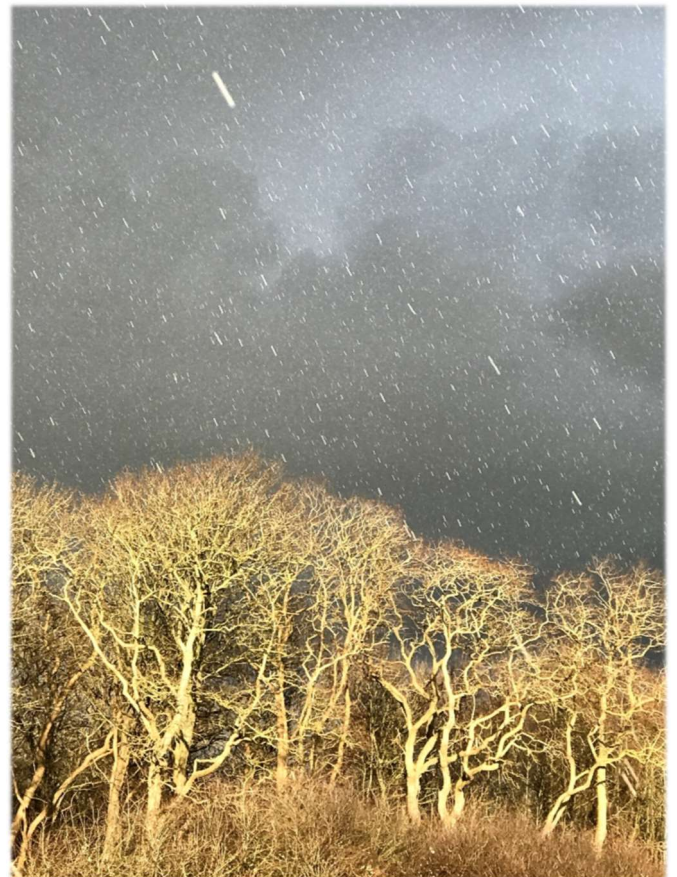
Doorkijkje in Oranjezon

Mooie lucht boven het Kanaal door Walcheren vanaf de Schroebrug in Middelburg

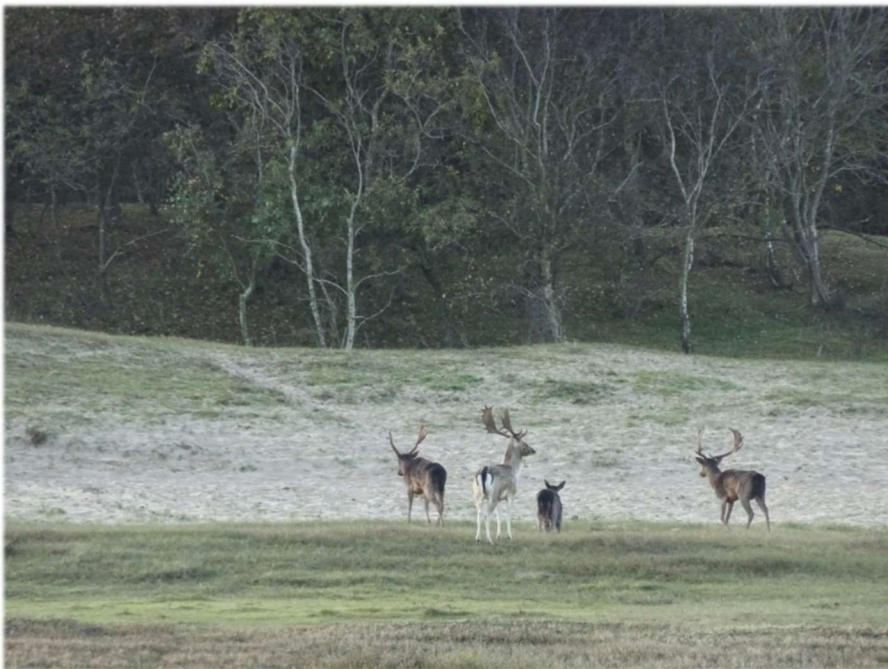
Damherten bij Oranjezon

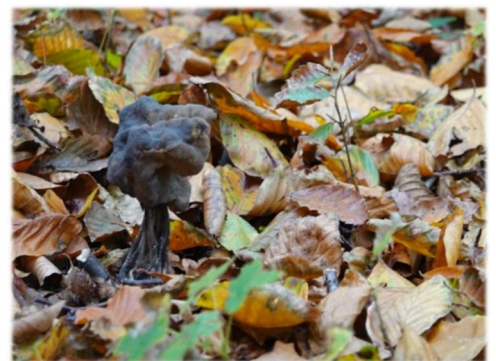
Hagel in Oranjezon

Doorkijkje in Oranjezon

Damherten in Oranjezon

Zwarte kluifzwam in 'De Manteling'

Artikelen en ander nieuws

Smeren maar!

Corine Osté

Zwartvlekwinteruil (december)

Terwijl ik dit schrijf is het oktober en is het vlinderseizoen grotendeels ten einde. Dit geldt echter nog niet voor de nachtvlinders. Elk seizoen heeft zijn eigen nachtvlinders, dus ook de herfst en de winter. Een paar winters geleden liep ik eind december 's avonds nog even door de tuin. Mijn oog viel op een rotte appel die nog aan de boom hing waarop een paar oogjes glinsterden in het maanlicht. Het bleek een zwartvlekwinteruil te zijn. Het was die avond zo'n 5 graden buiten.

In januari ben ik nog een paar keer 's avonds gaan kijken met iets hogere nachttemperaturen en telde er toen zelfs 17. Maar ook andere soorten – zoals de wachtervlinder en de kleine wintervlinder – zaten te eten van de rotte appels. Ik ben me toen wat meer gaan verdiepen in nachtvlinders in de winter. Bij niet al te koude nachten worden ze actief en gaan ze op zoek naar voedsel. Ze volgen hun neus en worden aangetrokken door rottend fruit,

Wachtervlinder (februari)

bloedende bomen en andere zoete geuren. Je kunt ze ook zelf lokken met smeer. Op de site van de Vlinderstichting staan recepten om ze te lokken. Ik gebruik suiker, appelstroop, alcohol en gist, dit kun je eventueel aanvullen met appelmoes en een overrijpe banaan. Doe deze in een pot en laat het een week staan om te gisten. Een half uur voor zonsondergang smeer je wat stroop op een paar bomen met een kwastje en een uur later zit er al van alles op.

Diana uil (oktober)

Smeren kan het hele jaar, maar de beste tijden zijn januari tot en met maart voor de wintervlinders en september tot en met november voor de herfstvlinders. Er is dan weinig voedsel te vinden en de nachtvlinders maken dan dankbaar gebruik van het stroopmengsel op de bomen. Dus als u zich komende wintermaanden eens verveelt en u heeft een paar bomen in de buurt of tuin staan, zou ik zeggen: smeren maar!

Blauw weeskind (september)

Basisrecept voor stroop:

- 1 pot suikerstroop
- 2 eetlepels extra suiker
- bier, wijn en / of vruchtenlikeur, Ouzo, Cointreau etc.

Rood weeskind (oktober)

*Groente-uil
(Irene Maréchal)*

Roesje (november)

Een jaar tuinieren

Johan Antheunisse

Veel bloemen in de volkstuin

Ze vragen mij weleens: ‘Wat is er nou zo leuk aan een volkstuin?’ en ‘Ga je er alweer naartoe?’. Ik weet echter niet anders, want als kind zat ik al in de grond te wroeten en had ik al een afgebakend stukje grond, waarin ik zelf viooltjes opkweekte. Later groeide dit uit tot een flinke tuin langs de spoorlijn aan de Oude Vlissingeweg, waar ik nu al 60 jaar tuinier. Ik geef toe, je moet er een beetje gek van zijn, maar het is ook een heerlijke ontspanning. Prachtig om de grond te bewerken, te zaaien en te oogsten. Dit gaat echter het ene jaar beter dan het andere.

Aardbeien

In de loop der jaren is er heel wat veranderd in mijn manier van tuinieren. Waren het eerst voor het merendeel groenten die er verbouwd werden, nu is dit grotendeels gewijzigd in bloemen gemengd met groenten en fruit. Mijn ervaring is dat je met deze (gemengde) manier van tuinieren, aantastingen en ziektes beheersbaar kunt houden. Er zijn echter ook altijd nog andere invloeden waar je minder vat op hebt. Een voorbeeld hiervan is dat er sinds een paar jaar een aantal zwarte kraaien in de hoogste bomen in de buurt bivakkeren. Dit jaar hadden zij het voorzien op o.a. de pruimenbomen. De jonge vruchten werden allemaal opgegeten, met als resultaat dat ik slechts een handvol

Bramen

pruimen overhield van drie bomen. Daar stond tegenover dat er een rijkelijke frambozenoogst was, die gelijk met de bramenrijpheid samenviel. Hierdoor konden we heerlijke gemengde jam maken. Ik sta altijd weer versteld van het herstellingsvermogen van bramen. De bramen hadden namelijk best wat last gehad van het koude en natte voorjaar.

De aardappelen had ik al op 10 maart gepoot, wat best vroeg is. Ze worden dan wel afgedekt met een vliesdoek, wat een beetje bescherming geeft tegen eventuele nachtvorst en dit houdt tevens de bodemwarmte vast. Ik poot het vroegste ras aardappels en die kunnen ook weer vroeg geoogst worden en behoeven geen gewasbescherming.

Dit was een jaar met regelmatig een regenbui. Het was dan ook voor het eerst sinds jaren dat de watervoorraad, die ik in de winter opvang en opsla, niet behoefde aan te spreken. Zelfs de aardbeien, wat bijna een waterplant is, groeiden dit jaar zonder te hoeven begieten. De oogst viel zeker niet tegen.

Met de tuinbonen trof ik het slechter, ook hier kreeg ik bezoek van gevleugelde rovers, zelfs tot tweemaal toe. Ik heb de bonen toen maar in potjes thuis opgekweekt en later op de tuin uitgeplant. Na het ongevraagd opeten van de tuinbonen, gingen helaas ook de peulen eraan. Om die reden heb ik op die plaats pootuien en wat prei geplant. Vanwege de minder goede weersomstandigheden wilden de sperzieboontjes ook niet groeien. Deze heb ik zelfs wel drie keer opnieuw gelegd (bonen zaai je niet, maar die leg je). Bonen houden van warmte en dat misten ze. Zo waren er eind oktober pas volop sperziebonen. Snijbonen kweek ik ook ieder jaar, omdat ik het zo'n leuk gewas vindt, die langs stokken klimmen.

Doorkijkje in de volkstuin

Wanneer ze goed zijn, worden ze vermalen in de snijbonenmolen en in het zout gelegd, waarna we ze in de wintermaanden opeten.

Oost-Indische kers

Zodra het gunstig weer was, rond mei-juni, zijn de eenjarige bloemzaden de grond ingegaan. De eenjarige zomerbloeiers waren echter niet allemaal opgekomen. Hierdoor heb ik de wel goed groeiende soorten uitgedund en op de weggebleven plekken uitgeplant. Hierdoor stond eind juli al mijn grond volgepland. Waar geoogst is, zaai ik vervolgens weer zaaibloemenmengsels van diep wortelende zaden. Dit om de grond bedekt te houden en voor een betere structuur. Daarnaast is de Oost-Indische kers een goede bodembedekker.

Ook zaai ik halverwege het seizoen nog tweejarigen. Deze zaai je dus in juni-juli, overwinteren als bladrozet, en bloeien in het andere voorjaar. Wanneer er veel bloemen zijn kan ik mooie veldboeketten maken en hebben we tot november wel boeketten in huis staan. Ook komen voorbijgangers wel eens om een boeket en van de opbrengst koop ik vervolgens weer zaden voor een volgend jaar.

De volkstuin wordt van tijd tot tijd bemest, ongeveer om de twee jaar. Dit doe ik met de eigen compost, aangevuld met paardenmest, die vermengd is met vlasstro. Dit is hele losse mest met een redelijke hoge voedingswaarde. Afgelopen jaar is er mest aangebracht. Dit was goed te zien aan de prei, die polsdik is geworden, evenals de wortels die ook bovenmaats gegroeid waren.

In de herfst- en wintermaanden breng ik alles weer in gereedheid voor het nieuwe seizoen. Er is volop snoeiwerk en waar de wilde planten erg aanwezig zijn spit ik nog wel. Zo is er jaarrond altijd wat te beleven in de tuin.

Terugblik Wetenschapsdag 5 oktober

Jodrike de Koning (mede namens Ton Duine, Arjen Hartog en Margot Quist)

Neem een kijkje in een micro-wereld.

Bekijk de natuur door de microscoop en maak ook zelf je preparaten.

Kom een zoekkaart maken voor paddenstoelen, wilde planten of bosvogels. Met een zoekkaart ontdek je welke soorten je tegenkomt in de natuur.

Met deze tekst nodigde het IVN-Walcheren kinderen uit voor de jaarlijkse Wetenschapsdag. Op zaterdag 5 oktober was het weer zover. In Middelburg bundelden de Zeeuwse Bibliotheek en het Joint Research Center Zeeland hun krachten. Beide locaties waren die dag omgetoverd tot één groot laboratorium voor kinderen.

IVN-Walcheren had een stand in de Zeeuwse Bibliotheek. Grote vlaggen en tafelzeilen gaven de locatie aan. Zoekkaartjes, flyers en informatieboekjes lagen ter inzage. Met microscopen en binoculairs bekeken kinderen allerlei natuurvoorbeelden. Arjen Hartog liet kinderen hun eigen cellen bekijken. Hiervoor moest natuurlijk eerst een witte labjas aan. Daarna werd wangslimvlies afgenomen en geprepareerd met een kleurstof, waarna de kinderen het preparaat onder de microscoop bekeken. Ton Duine liet insecten, veertjes, blaadjes en zaden zien met binoculair, loep en vergrootglas. Favoriet was de Aziatische hoornaar, compleet met druppel gif aan haar angel. Margot Quist en Jodrike de Koning beheerden het rustpunt in de hectiek. Kinderen knipten, plakten, kleurden en determineerden paddenstoelen, vogels en bloemen. Dit alles toverden zij om tot mooie zoekkaarten. Ouders deden fanatiek mee.

Verdeeld over drie verdiepingen en bijna dertig stands bezochten ruim 3.500 ouders en kinderen uit heel Zeeland en omstreken de Wetenschapsdag. We spraken zelfs een gezin dat met openbaar vervoer uit Gent was gereisd! Een bijzondere, leuke, drukke dag. Volgend jaar zijn we er weer! Mocht je mee willen doen, dan kan dat natuurlijk. We horen het graag.

Met dank aan: Arjen Hartog voor het meebrengen van alle materialen, microscopen en binoculairs; Margot Quist voor de mooie foto's; Arjen Faasse voor het verzorgen van de IVN-informatie; de Zeeuwse Bibliotheek voor de prima organisatie, lunch, borrel en cadeaukaart.

Schone Rivieren

Roy van de Voort

Traject Westerschelde nabij Fort Rammekens (Ritthem)

Verzameld afval

Al enkele jaren zijn mijn vrouw en ik actief als vrijwilligers bij 'Schone Rivieren', die als ultieme doel hebben plasticvrije rivieren in 2030. Elk voor- en najaar doen we een monitorings- en opruimronde van 'ons deel', een traject van zo'n 100 meter nabij Fort Rammekens aan de Westerschelde. Op vrijdag 25 oktober was het weer zover, samen zochten we een deel van het strandje en de dijk af. Het verschil met de rivieren in het binnenland is dat we rekening moeten houden met het getij. Ook nu troffen we weer veel zaken aan. Opvallend is dat het aantal plastic flesjes, dopjes en blikjes sinds de invoering van statiegeld gedaald is langs ons traject. Wel

vonden we ontzettend veel klein zacht plastic (stukjes tussen de 2-5 cm) en groot zacht plastic (groter dan 5 cm). Verder heel veel vispluis van de visserijsector. Dit

Aan het werk

Wat vonden we zoal bij Ritthem (100 m)?

- Klein zacht plastic: 117 stuks
- Groot zacht plastic: 51 stuks
- Hard plastic: 3 stuks
- Snoep- en chipszakken: 9 stuks
- Vispluis: 137 stuks
- Tuinhout: 10 stuks
- Textiel: 2 stuks

zijn draden die dienen om visnetten te beschermen. De resultaten geven we elke keer door aan de databank. In heel

Nederland doen dat ongeveer 1.100 vrijwilligers, zodat de stichting een beeld krijgt van het afval rondom onze rivieren. Zo kan druk worden uitgeoefend op beleidsmakers en vervuilers om onze rivieren weer wat schoner te krijgen.

Ook opruimen of onderzoeken?
Meer info: www.schonerivieren.org

Voor in de agenda:
Zaterdag 15 maart 2025 staat de jaarlijkse opruimdag 'Schone Schelde' gepland.

Egelverblijf-competitie

Theo Hendriks

Jonge egel op pad in een woonwijk (Ed Stikvoort)

Laatst las ik op social media hoe eenvoudig het was om met wat stenen en tegels een egelhuis- of verblijf te maken in je tuin. Ik was direct geïnteresseerd en omdat ik regelmatig poepsporen - kleine zwarte langwerpige keutels - in mijn tuin aantrof, nam ik aan dat er regelmatig een egel op bezoek kwam. Ook zag ik in het gras van die speciale gaten die de egel maakt op zoek naar insecten. Nu las ik in datzelfde artikel dat de egel van een rommelige tuin houdt met allerlei beschutte hoekjes en dergelijke. Dat was wel teleurstellend want ik hou juist van een opgeruimde tuin. Maar ik besloot toch de egel tegemoet te komen aan zijn voorkeur van een rommelige tuin en besloot iets voor de egel te gaan maken.

Zo las ik in dit social media artikel ook de reacties. En daar stond een reactie van een egel opvang dat het NIET wenselijk was om een egelverblijf van steen te maken want de stenen houden vocht vast, en als de egels daar besluiten te gaan overwinteren, want dat maakt hen niet uit hoor, is het risico erg groot dat de egels na de winter ziek worden van longontsteking. Vooral door dat laatste besloot ik toch een egelverblijf te gaan maken maar nu van hout. Ik heb de bouwtekening opgezocht op internet en daar las ik over een bouwproject wat gemaakt was van steigerplanken en ik vond dat wel erg leuk. Ik begon verder te lezen en te meten en kwam al gauw uit op een materiaal behoefte van 3 steigerhout planken van elk € 18 per stuk. Totaal € 54. Dat vond ik te gortig, maar ik wilde nog steeds een huisje maken voor de egel. Dus ik keek eens aandachtig rond in mijn schuur en trof een paar oude planken aan die toevallig ook van steigerhout gemaakt waren. Ik vond ook nog wat andere planken die daar ook voor in aanmerking kwamen. En na heel wat meten, zagen, en weer meten en nog meer zagen kwamen de onderdelen als een soort bouw pakket tevoorschijn. Gelukkig was mijn vrouw bereid mij hierbij te helpen.

Dit nam de hele zondag in beslag. Gelukkig hadden wij erg mooi weer en kwam het huisje in elementen gereed. Nu nog in elkaar zetten. Dit leek eenvoudiger dan het was want ik had best veel en lange schroeven nodig en je zult zien dat ik van dit formaat er nu net te weinig van had. Dus liep ik naar mijn overbuurman - een echte klusser - toe en vroeg of hij mij kon helpen aan een aantal van die lange schroeven. Uiteraard vroeg hij mij waar ik mee bezig was en ik vertelde hem het verhaal van het egelartikel. Ik kreeg de schroeven mee naar huis en liet een geënthousiasmeerde knutselaar achter want ook hij besloot tot het maken van een egelverblijf van hout. En zo is de competitie geboren. Want wie maakt nu het beste en mooiste verblijf?

Natuurlijk is dit niet belangrijk, maar voor een goed klusjesman zoals mijn buurman is dat wel belangrijk. Ik had mijn verblijf in onderdelen al klaar en voldoende lange schroeven om het geheel in elkaar te zetten. En bij al dat boren en schroeven ontstond er een mooi verblijf en kon ik het niet nalaten dit met behulp van een foto te delen met mijn buurman. Nu de inrichting. Je kunt de egel wel wat helpen door bladafval, stro en hooi in het verblijf te leggen zodat deze een eigen nestje kan maken. Nu is er in onze straat ook nog iemand die konijnen houdt en ik bedacht mij hen te vragen om wat stro. Ook hier moest ik het verhaal vertellen en je raadt het al, ook zij waren direct geïnteresseerd. De strijd was nu hevig. Deze buur wist mij te vertellen dat als je in de gemeente Veere een kamer of huisje aanbiedt, je deze moet registreren bij de gemeente zodat dit een eigen huisnummer krijgt. En ja ik heb toen maar het egelhuisje een huisnummer gegeven, nummer 37A omdat wij zelf op 37 wonen. De

gekte was losgebarsten en de egelverblijf competitie was geboren. Nu is competitie wel een heel zwaar woord maar door mijn enthousiasme heb ik twee andere burens zover gekregen ook een huisje te gaan maken. Nu ben ik in oktober ook jarig en ik kreeg van mijn burens een heel gepast cadeau... een zak egelvoer. Deze winter kan voor een paar egels in ieder geval geen probleem zijn want er is woonruimte genoeg in onze buurt!

Ook meedoen aan de 'competitie' 😊?

1. Zoek in de tuin een beschutte plek uit de zon.
2. Maak bodem en zijanten op maat (lengte 40, breedte 50 en hoogte 40 cm als minimum, met een opening van 13 bij 13 cm).
3. Maak ventilatie (openingen aan voor- en achterzijde van minimaal 1,5 cm).
4. Monteer met schroeven.
5. Maak een afneembaar dak dat uitsteekt om inregenen te voorkomen.
6. Maak een tunnel voor de ingang.
7. Zorg voor goede afwatering met 4 gaten in de bodem en zet het geheel op kleine pootjes van 2 cm.
8. Verwijder scherpe randjes.
9. Vul het egelhuis met dor blad, stro of hooi.

Ergens een ruimte in de schutting van 13 bij 13 cm is handig, zo kunnen egels de tuin in- en uitlopen.

De spreeuwenpot was gewoon een val

Johan Antheunis

Ze leken gewoon op rode aardewerken kruiken die als nestkast aan de gevel hingen. Op oude schilderijen uit de 16^e en 17^e eeuw zijn ze al te zien, zoals het winterlandschap met schaatsers van Hendrick Averkamp. Maar ook op schilderijen van Pieter Breugel en in een gedicht van Jacob Cats wordt er al over gesproken, spreeuwenpotten. Maar zo vogelvriendelijk waren deze ‘nestkasten’ niet.

De potten werden met de hand gemaakt en voorzien van een ophangoor. De kruik had een invliegopening in de hals en aan de zijde waar de kruik tegen de muur hing zat een zogenaamde roofopening. De kruiken werden behoorlijk heet afgebakken en werden hierdoor nog beter waterdicht. Wanneer er gebroed werd in de pot en de jonge vogels groot genoeg waren werden de vogeltjes in de kruik door het roofgat er uitgehaald en werden bereid tot spreeuwensoep of spreeuwenpastei. De jonge vogels werden als lekkernij beschouwd vooral door de minder draagkrachtigen. Vluchten door de jonge vogels kon op het laatst niet meer want hiervoor waren in de invliegopening aan weerszijden twee gaatjes aangebracht waar kruislings twee stokjes in werden gestoken en uit dit gebruik is het gezegde ‘ergens een stokje voor steken’ voort gekomen.

De potten werden zowel op het platteland als in de stad gebruikt. Er is zelfs een tijd geweest dat men niet goed wist waarvoor de kruik werd gebruikt. Omstreeks 1926 werd er in de Amsterdamse Leidse Gracht een vreemde kruik opgevist. Men kon deze niet goed plaatsen vanwege de smalle hals en een opening aan een zijkant met een holle bodem, hij kon dus niet staan. En het (ophang) oor zat niet in het midden. Men moest dus nog heel wat uitvogelen waar deze pot voor diende. Pas toen men in 1940 bij een verbouwing van een Amsterdamse woning een gevelsteen ontdekte met de afbeelding van een spreeuwenpot wist men pas waarvoor hij bedoeld was.

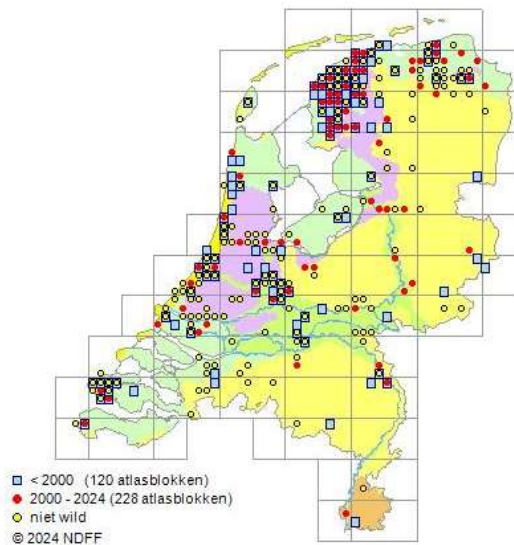
Spreeuw (*Saxifraga* – Luuk Vermeer)

Er hangt al vele jaren een spreeuwenpot in het centrum van Middelburg bij een oud pand aan de schoorsteen. Nu met de achterliggende gedachte kijk ik daar toch anders naar. Het zou ontstaan zijn in de vroegere middeleeuwen wanneer in de dichtbevolkte steden weinig plaats was om bijvoorbeeld een varken vet te mesten en spreeuwen waren misschien toen nog talrijker en goedkoper en makkelijker om te vangen. Maar niet alleen spreeuwen waren in de loop der eeuwen slachtoffer, maar ook andere hollenbroeders zoals mezen en vinken en nog meer zangvogeltjes waren een prooi voor de vogeleeters. Ook

zijn er nog steeds spreeuwenpotten te verkrijgen. Zelfs in Middelburg was lang op de Veerseweg een pottenbakker met een grote verzameling spreeuwenpotten.

Zoeken naar... bostulpen!

Roy van de Voort

Bostulpen Nederland (www.verspreidingsatlas.nl)

Onder het genot van een biertje delen vrienden allerlei mooie momenten. Zo kwam eens de bostulp ter sprake. Ik had er nog nooit van gehoord. Mijn vriend kwam hem tegen bij wandelingen op de Vogeldijk en deed een aantal jaren in zijn vrije tijd onderzoek op Walcheren. Met enkele anderen publiceerde hij een rapport in 2017. En ik werd vaak bijgepraat over zijn vondsten in het veld en bij de Hortus Botanicus (nu Naturalis) in Leiden. En nu nog.

Zodra je de verspreidingskaart van Nederland bekijkt valt voor Zeeland op dat Walcheren dé hotspot is van deze plant die op de rode lijst staat en als ‘kwetsbaar’ wordt bestempeld. De bostulp (*Tulipa sylvestris*) is de enige tulpensoort die in Nederland in het wild voorkomt. De eerste opgave dateert al uit 1568. De plant komt voornamelijk voor op vochtige, voedselrijke, kleiige grond. En dan ook nog op of in de nabijheid van (voormalige) buitenplaatsen. Vrijwel alle vindplaatsen op Walcheren (b)lijken terug te kunnen

worden gevoerd op de talrijke buitenplaatsen die hier lagen. De bostulp kwam hier – net als veel andere stinzenplanten – als sierplant naar toe. In tegenstelling tot de meeste van deze soorten die uit het toenmalige Ottomaanse Rijk kwamen, kwam de bostulp uit Noord-Italië en Zuid-Frankrijk. En wist deze uit de tuinen ‘te ontsnappen’ waardoor het een verwilderde soort werd.

In het onderzoek kwam naar voren dat vitaler maken van de vindplaatsen beter is dan te gaan ‘slepen met bollen’ naar kansrijke locaties. Zo blijft de soort gehandhaafd op de authentieke locaties, hoewel er in de loop van de jaren wel enkele pogingen zijn ondernomen om de soort ook op kansrijke locaties te poten. De gemeente Veere heeft ze zelfs in wegbermen bij binnenkomst van diverse kernen gepoot. Kenmerkend voor deze stinzenplant is dat ze op plekken waar ze voorkomt vaak talrijk is, dit omdat ze zichzelf vermeerdert via ondergrondse uitlopers. De bostulp houdt overigens niet van bos en zeker niet van schaduw. De oudere vindplaatsen in de Manteling en Buitenplaats Welgelegen laten dit zien. Bij veel schaduw is er nauwelijks bloei en lijdt de populatie vaak een wat kwijnend bestaan. De meest robuuste locaties zijn de Vogeldijk naast het Kanaal door Walcheren (zeker sinds de kap van bomen is hier meer zonlicht dan voorheen) en de Noordelijke Veste van Veere. De clustering op locaties zorgt er tevens voor dat ze ook kwetsbaar is, zeker bij werkzaamheden kan een hele populatie in een klap vernietigd worden. Bij de inundatie van Walcheren in de Tweede Wereldoorlog zijn veel locaties met bostulpen verdwenen, maar de bostulpen die er nu nog zijn zullen hoogstwaarschijnlijk allen afstammen van de eerst geplante bostulpen die lang geleden Walcheren binnenkwamen. En waar eigenaren van de buitenplaatsen er eerst mee wilden pronken, pronken zij in het voorjaar op diverse plekken op Walcheren en daarbuiten.

Bostulpen (*Saxifraga* – Ed Stikvoort)

Bostulpen op de Vogeldijk (Saxifraga – Ed Stikvoort)

Mocht je zelf deze soort willen gaan zoeken, bij het inventariseren van de soort is gebleken dat het best al in februari begonnen kan worden. Dan zijn de jonge bladeren nog fris, rechtopstaand en opvallend, en nog niet door andere kruiden overgroeid. Een leuke activiteit die ik de komende maanden ga uitproberen! Kijken of ik ze kan volgen tot hun bloei begin april. Zo komen heden en verleden – zoals zo vaak op Walcheren – weer dicht bij elkaar.

Bostulpbladeren in de winter (Saxifraga – Ed Stikvoort)

Medio februari kunnen de bostulpen dominant aanwezig zijn met hun groene blad (Saxifraga – Ed Stikvoort)

Het complete onderzoek naar bostulpen is een interessant naslagwerk en vermeldt ook oude vindplaatsen. Het onderzoek vind je op de website van Floron (www.floron.nl), onder district 17 (Zeeland). Nog meer planten ‘jagen’? Doe dan mee aan de 11^e Eindejaars Plantenjacht van 25 december tot en met 3 januari waarbij bloeiende planten gezocht moeten worden.

Belangrijke vindplaatsen op Walcheren:

- De Manteling van Walcheren:
  - Oranjerie
  - Gebed-zonder-end
  - Weg Domburg-Oostkapelle
  - Landgoed Hoogduin
  - Landgoed Zeeduin
  - Landgoed Berkenbosch *
  - Kasteel Westhove *
- Veere:
  - Noordelijke Veste
  - Grote Kerk
  - Noordwestelijke bastion
  - Buiten de Veste *
- Buitenplaats Welgelegen Serooskerke
- Vogeldijk Middelburg - Oost-Souburg (Kanaal door Walcheren)
- Kaasboerweg Meliskerke
- Keersluis Vlissingen
- Middelburg:
  - Het Meiveld
  - Muziekschool *
- Oude Begraafplaats Koudekerke *
- Diverse bermen bij binnenkomst kernen gemeente Veere *

* = aanplant

Kleine beer – *Phragmatobia fuliginosa*

Irene Maréchal

Voor wie na de vorige editie van ‘Op de Hoogte’ het idee heeft dat ik een enorme speurneus ben op het gebied van rupsen of vlinders heeft het mis. Maar voor mij was vanaf half oktober tot eind november een opvallende en regelmatige verschijning op straat en in de duinen een licht- tot donkerbruin behaarde rups. In dit geval bleek het te gaan over de kleine beer, oftewel de *Phragmatobia fuliginosa*, zoals de wetenschappelijke naam luidt. Te leuk om deze waarneming zomaar voorbij te laten gaan.

Kleine beer - naamgeving

De rups komt uit de familie van de beervlinders die allemaal dicht behaard zijn (wat je mogelijk doet denken aan een beer). Klein heeft in dit geval te maken met de grootte van de rups, want je hebt namelijk ook nog ‘de grote beer’ uit dezelfde familie. De rups van de kleine beer is zo’n 35 mm groot en de rups van de grote beer wordt wel 60 mm groot.

De wetenschappelijke naam is wat minder duidelijk. *Phragmatobia* verwijst naar schutting of omheining én leven. *Fuliginosa* verwijst naar het woord roetachtig wat ‘slaat’ op de schemerige grondkleur van de voorvleugel van de vlinder zelf.

Kleine beer (*Saxifraga* – Ab Baas)

Veel voorkomende soort

In Nederland is de kleine beer een zeer algemeen voorkomende vlinder die leeft in duinen, heiden, op grasland of in open plekken in het bos. Ook vind je ze op braakliggende landbouwgrond en in tuinen.

Ook qua waardplant zijn ze niet kieskeurig. Ze halen hun voedingsstoffen én zetten hun eitjes af op diverse kruidachtige en houtige planten. Denk aan weegbree, brandnetel, paardenbloem, kruiskruid, teunisbloem, struikhei, kardinaalsmuts en brem.

Levenscyclus

De vlinder van de kleine beer zie je vooral in juli, dan is de grootste piek in vliegtijd. Al kun je de vlinders soms ook al zien begin april als 1^e generatie en rond oktober als 3^e generatie. Ze vliegen zowel overdag als ’s nachts. Ze worden aangetrokken door licht.

Een grappig weetje is dat de 1^e generatie vooral overdag vliegt en de 2^e generatie meer in de nacht. Over de 3^e generatie heb ik daarover niets gevonden. De kleine beer als rups zie je vanaf september-april en juni-juli. Op warme najaarsdagen zie je deze vaak kruipend over kale grond. In het voorjaar zie je deze vaak zonnend. In de winter overwintert deze soort als volgroeide rups.

Uitwerpselen herkennen

Margot Quist

Poep waargenomen in Oranjezon (januari 2024)

Dit stukje gaat over uitwerpselen, van dieren in dit geval, dieren die op Oranjezon voorkomen. Tijdens de Nieuwjaarswandeling in januari 2024 van IVN-Walcheren in Oranjezon – zie het verslag daarvan in een eerdere uitgave van dit blad – zagen we deze poep. Aan de vorm en de kleur van de drollen kun je zien welk dier gepoept heeft – maar van welk dier is deze poep?

Vos (*Saxifraga* – Piet Munsterman)

Google biedt hier uitkomst, het blijkt de vos te zijn.

Vossen

Een leuk filmpje om vossenpoep te herkennen is van Staatsbosbeheer, te vinden op de site: www.youtube.com/watch?v=qCmsf1vAwJo

De loep op poep: zo herken je de dierendrol

Vossenpoep is niet zo makkelijk te herkennen. Het zijn slierachtige drollen (net als de poep van steen- en boommarters), maar de kleur van de keutels hangt erg af van het menu van de vos. Zwart als hij vlees heeft gegeten, blauwpaars als hij bosbessen heeft gegeten of rood als hij andere bessen heeft gegeten. De drollen liggen wel altijd op een verhoogd plekje, op een molshoop bijvoorbeeld of boven op een graspol.

Er lopen nog meer dieren op Oranjezon, die je – ook al zie je ze niet – aan hun uitwerpselen kunt herkennen.

Damherten of reeën

Damherten komen hier niet van nature voor. Ze zijn hier gekomen toen in 1944 Walcheren onder water werd gezet. De landgoedeigenaren uit de omgeving zetten toen de hekken van hun hertenkampen open, zodat ze zichzelf konden redden. De uitwerpselen van een ree lijken op dropjes.

Jasper de Ruiter tekende de keutels zo:

Damherten of reeën en hun poep spotten is op Walcheren heel goed mogelijk! Dit kan in de Manteling van Walcheren / Oranjezon en op het eiland 'Haringvreter' in het Veerse Meer.

Paarden en runderen

In Oranjezon lopen de Konikpaarden en Herefordrunderen vrij rond (ik meen ook Galloways te hebben gezien). De dieren helpen bij het beheer van het gebied. Ze houden de begroeiing kort en gevarieerd. Met hun hoeven maken ze kleine gaten in de grasmat, waarin weer plantjes kunnen kiemen. En van de poep profiteren ook weer allerlei dieren: met name insecten (mestkevers) en vogels (die de insecten eten).

Konikpaarden (Saxifraga – Jan Nijendijk)

Hazen en konijnen

Beiden behorend tot de orde van de haasachtigen, maar het zijn verschillende soorten van deze familie. Zoals Jasper de Ruiter ze tekent op de herkenningskaart 'Uitwerpselen / poepkaart':

Keutels van hazen zijn in de regel ongeveer tweemaal zo groot als konijnenkeutels, maar door regen, voedseltype, etc. kan het lastig zijn de hazen- en konijnenkeutels uit elkaar te houden. De keutels zijn rond en enigszins afgeplat, soms met een puntje.

Coprofagie

Konijnen en hazen eten uitsluitend plantaardig materiaal. Omdat veel planten moeilijk verteerbaar zijn, hebben de dieren een trucje om toch aan voldoende voedingsstoffen te komen. Ze eten namelijk hun eigen keutels, 'coprofagie' (ook andere dieren doen dat).

Naast de 'gewone' keutels, de droge ronde bolletjes die direct uit de dikke darm komen en bestaan uit onverteerbaar materiaal, produceren ze ook vochtige 'blindedarmkeutels' die nog veel essentiële voedingsstoffen bevatten. De blindedarm maakt de voedingsstoffen vrij die het konijn anders zou mislopen in de dikke darm. Je ziet ze niet vaak liggen, omdat ze gelijk worden opgegeten.

De blindedarmkeutels zitten vol met vitaminen zoals B en K, mineralen, water, eiwitten en goede bacteriën. Het nut van het opeten (misschien vinden ze deze niet eens lekker) is dat hazen en konijnen veel energie nodig hebben om voor vijanden te vluchten en gangen te graven. Ook zijn de goede bacteriën essentieel voor de algehele spijsvertering van de dieren.

Zelf poep onderzoeken? Gebruik een herkenningskaart. Poep vertelt je niet alleen van welk dier het is, maar ook wat het dier gegeten heeft.

Poep speelt een belangrijke rol. Zowel in de zeeën als op het land is het een voedingsstof. Het levert een belangrijke bijdrage aan biodiversiteit.

De mens gebruikt poep al ruim 8.000 jaar als mest in de landbouw!

Grauwe gans (*Saxifraga* – Jan van der Straaten)

Verjaardagsfeestje op het strand van Dishoek

Marjan Rouw

Zaterdag 9 november hadden we een verjaardagsfeestje op het strand. De jarige werd 8 jaar. Alle feestgangers hadden er zin in. Laarzen aan en met een schepnetje konden we de krabben en kwalen makkelijk in de emmer laten glijden. We konden ze goed bekijken met de loep en in de loeppotjes stopten we de kleine bewegende diertjes. Er werden zelfs zeesterretjes gevonden. En natuurlijk veel schelpen. En ook de zeekatten hadden weer veel achtergelaten. Natte voeten in de laarzen mocht de pret niet drukken. De immens grote zeepaddenstoelen moesten terug de zee in. Ook het plastic zwerfvuil verzamelden we in een zak met een echte grijper. Dat viel nog niet mee. Met je blote handen ging dat veel

sneller. Na een beker appelsap en een zakje chips gingen we de duinen weer over met een zware zak zwerfvuil en een heleboel weetjes meer! Tot de volgende verjaardag!

Zo'n dikke zwarte

Arjen Faasse

Kardespin (flickr.com – Gailhampshire)

samen met zijn gummibeer-spinnenvriend. Die gummibeer-spinnenvriend zal ik meteen deels verklappen: het was een celspin. Welke soort het precies was ben ik niet achter gekomen. Vermoedelijk de roodwitte, maar hij en z'n nakomelingen zullen vast smullen van de pissebedden die ze blijkbaar eten.

Kardebol (waarneming.nl – Monique)

Het was een tijdje terug tijd om een rommelhoekje op te ruimen in de tuin. Voordat je hartslag helemaal de pan uitrijst: maak je geen zorgen, er zijn nog voldoende andere rommelhoekjes voor alle bodemdieren en stekelige toeristen. Al vele zomers was het de speelplek van zwarte babyspinnetjes, altijd een genot om ze door het gras te zien rennen en tussendoor de planken als je wat uit de schuur wilde pakken. Maar het was dus tijd om het hoekje op te ruimen.

Ondanks deze historie was ik toch verbaasd toch ik zo'n klassieke 'dikke zwarte' zag wegrekken

Het fijne web (waarneming.nl – Melissa)

Interessanter vond ik die 'dikke zwarte'. Hij had een tekening op z'n achterlijf die opvallend genoeg was, maar ik toch niet herkende. Hoera voor waarneming.nl die me bijstaat bij dit lastige determinatiedilemma! Het is de grote kardespin!

Deze spin is bijzonder om meerdere redenen. Ze maakt met haar speciale kam op de achterpoot en een aangepast spinsel-producerend orgaan een zeer fijn, wollig spinsel waarin insecten snel verstrikt raken maar verder niet plakt. Van haar hebben wij mensen het kaarden geleerd en heeft de mooie kaardebol zijn naam gekregen. Daarnaast wordt ze omschreven als de beste moeder door Naturalis. Ze legt namelijk naast de 60 tot 130 eitjes ook

nog extra eitjes puur als voedsel voor de kleine kroost. Dat is op zich al zorgzaam, bewonderingswaardig en attent genoeg voor een Nobelprijs voor de insectenliefde, maar ze is ook zo'n type die vervolgens óók nog zichzelf op laat knabbelen door haar snoezelige, maar hongerige kroost. Dat is toch echt grenzeloze liefde!

En het stopt daar nog niet eens... Ze is ook nog erg slim. Kaardespinnen bijten namelijk hun prooi vaak als eerst in een poot of voelspriet en gaan vervolgens daar aan trekken. Zo blijven ze goed uit het bereik van gevaarlijke kaken, angels of andere grijpers. Zo zie je maar weer wat voor nobele wezentjes in je achtertuin allemaal rondstruinen!

Zelf spinnen spotten?

Kijk eens op www.spinnenspotter.be/nl

Kopij voor het volgende nummer

Ook een (natuur)beleving, evenement, ommetje, foto, boektitel of iets anders delen? Zo kunnen we elkaar inspireren. De volgende 'Op de Hoogte' verschijnt medio **maart 2025**. Kopij graag voor 28 februari aanleveren via opdehoogte-walcheren@ivn.nl.

In 2025 verschijnt 'Op de Hoogte' verder nog in juni, september en december.

Verrassende ommetjes op Walcheren

De andere kant van Ritthem

Angie van Goethem

Daar zitten we dan, verdekt opgesteld op een bankje. Wachten op dat ene moment, hebben we vandaag weer geluk?

Vandaag nemen we jullie mee naar een prachtig plekje, verstopt bij Ritthem. Je parkeert, of fietst, naar de Barentszweg en je start je wandeling boven op de dijk. Op de parkeerplaats is een hek. Dat hek leidt naar een vogelspotplek. Je hebt hier een prachtig uitzicht over een meertje waar een handvol watervogels te zien zijn. En natuurlijk de verrassing dat er, als je geluk hebt, een ijsvogeltje rondfladdert. Dit supermannetje (of -vrouwje) heeft een schel fluitje en als je er op het juiste moment bent, laat hij zich even zien. Omdat het een zeer schuw en snel vogeltje is, moet je echt goed opletten. Vroeger geloofde men dat er goede dingen op je pad komen als je dit vogeltje hebt gezien. Helaas vandaag geen ijsvogel... We verlaten de spot en gaan op pad.

Boven op de dijk gaan we rechts af richting de zeecontainer. Na ongeveer 1 kilometer wandelen kom je bij de scheepsspotterscontainer. Je kan hier genieten van het uitzicht over de Westerschelde en altijd wel even praatje maken met één van de mensen die daar toevallig ook zijn. Soms zit er een tekenaar die de grote schepen die voorbijvaren op papier vastlegt. Misschien mag je wel even gluren naar wat hij vandaag heeft getekend.

We wandelen verder over dijk en genieten van de zeemeeuwen en scholeksters die tussen de stenen op zoek zijn naar krabbetjes en ander eten. Bij mooi weer kwetteren de graspiepers boven je hoofd en kun je het spel van de zeemeeuwen met de wind aanschouwen. Nadat we links het gemaal passeren, lopen we verderop de schuine weg naar boven.

Je komt uit bij de rioolwaterzuivering Ritthem. Hier wordt rioolwater van Walcheren gezuiverd. We volgen de weg naar rechts langs het gemaal Zuidwatering. Dit gemaal dateert waarschijnlijk van na 1250 en pompt het overtollige water vanuit de achterliggende polders naar grotere wateren. Via de polders struinen we terug naar Ritthem. Op de splitsing gaan we rechtsaf en komen we onderweg een ruiter te paard tegen.

Onderweg genieten we van de eksters en meeuwen die op het naastliggende land scharrelen tussen de koeien en zien we een kleine bonte specht tussen de bomen wegschieten.

In Ritthem gaan we linksaf en buigen we verderop af naar Louwerse's wegeling. Via dit weggetje, tussen de oude treurwilgen door, loop je langs de volkstuintjes en alpaca's om Ritthem heen.

Aan het einde van het pad gaan we rechtsaf en op de t-splitsing weer rechts.

Bij atletiekvereniging KV Atlas gaan we het weggetje (het Meulpad) in om zo tussen de landerijen richting het Ritthemse bos te lopen.

Aan het einde van het pad sla je rechtsaf en ga je verderop links het bos in. Hier geniet je van het groen, de koeien, zoemende insecten en het gesjirp van vogels. We volgen het pad en slingeren rechts over een klein gemaal, linksaf richting de zeedijk. Tussen de zomereiken en andere bomen door loop je aan het eind het trappetje op en kom je bij het strand waar nog restanten van bunkers staan. Daar sla je rechtsaf en kom je na een minuut of 10 terug bij je fiets of auto. Boven op de dijk kun je nog even uitrusten en van het prachtige uitzicht over de Westerschelde genieten.

Stiekem gaan we altijd nog even kijken of ons 'supermannetje' zin heeft om zich te laten zien. Wie weet hebben we dan meer geluk!

De zeedijk bij Ritthem is een prima vogelspotplek. Bij hoog water vooral meeuwen en een enkele stern, maar ook aalscholvers en futen. Bij laag water foerageren onder aan de dijk steltlopers zoals wulp, scholekster en steenloper. Tijdens de najaarstrek kun je hier ook groepjes zangvogels de Westerschelde over zien steken. Verder kun je zeekoet, roodkeelduiker, alk, eider, kuifaalscholver, visdief en ijsduiker tegenkomen. Ook het gebied achter de dijk is interessant qua vogels, waarbij je met wat geluk de ijsvogel kunt tegenkomen.

Middelburg-Zuid

Iedereen kent Middelburg met zijn historische monumenten en mooie centrum. Maar wie kent Middelburg-Zuid? Het deel onder spoorlijn en Kanaal door Walcheren wordt niet druk bezocht, maar ook hier valt veel te ontdekken en te beleven! Twee ommetjes om dit deel van Middelburg eens te ontdekken deze winter.

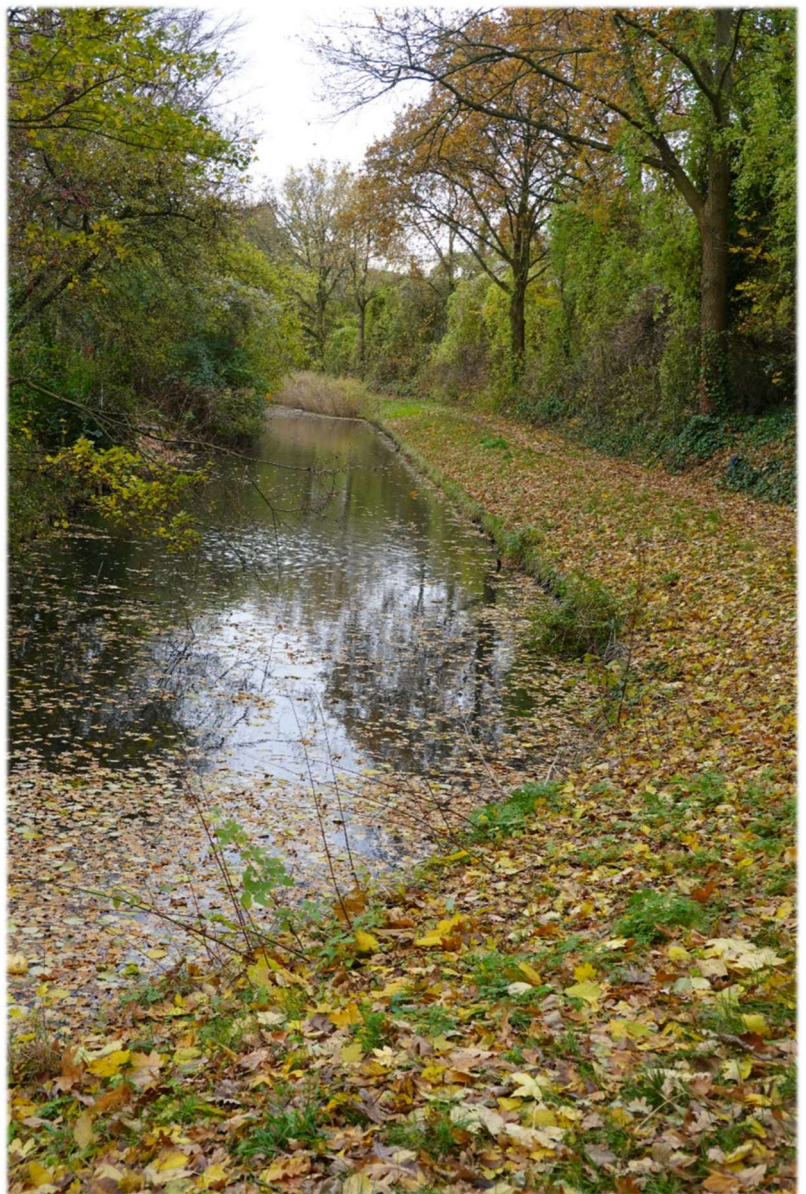
Ommetje 'Langs de Dauwendaelse watergangen'

Water en groen zijn belangrijke kenmerken in de Middelburgse wijk Dauwendaele. Deze wijk ligt in het zuiden van Middelburg en wordt begrensd door het Kanaal door Walcheren en de spoorlijn in het noorden, de Schroeweg in het westen, de Torenweg in het zuiden en de N57 in het oosten. Op zaterdag 8 oktober 2011 werd er een wandelroute geopend langs de watergangen van Dauwendaele. De route is gemarkeerd met blauw-groene palen. De route kan het beste gestart worden aan de Vrijlandstraat in Middelburg, hier staat verscholen in het groen ook een informatiebord. De route gaat deels over onverharde onverwachte paadjes en geeft een leuke inkijk in de wijk met verrassende doorkijkjes!

Het ommetje 'Langs Dauwendaelse watergangen' is 3,5 km lang en gemarkeerd met blauw-groene palen. Er kan overal gestart worden, maar aan de Vrijlandstraat staat een klein informatiebord over deze verrassende route. Bij nat weer zijn op een aantal plekken stevige schoenen of laarzen aan te raden.

Ommetje 'Zuidroute'

Aan het Kanaal door Walcheren nabij het kantoor van waterschap Scheldestromen en het station staat het informatiebord van de 'Zuidroute' die door een aantal wijken van Middelburg-Zuid voert. De route heeft ook veel groen in zich. Zo voert ze door het Erasmuspark dat een buffer vormt tussen de spoorlijn en de Erasmuswijk. Oorspronkelijk was het park een rustplek voor vogels, inmiddels is het een park met veel groen en enkele speeltoestellen voor kinderen. Ook Het Meiveld wordt aangedaan. In dit park in Middelburg-Zuid ligt de kinderboerderij 'De Klepperhoeve' en de gelijknamige speeltuin 'Het Meiveld'. Na passage van dit park komt de route in de wijk Dauwendaele. Bij de Franciscusschool passeert de route het groene schoolplein dat in 2023 met onder andere subsidie van IVN Natuureducatie is gerealiseerd. IVN hoopt dat alle schoolpleinen gezond en groen zijn in 2030. Dat elk kind naar hartenlust kan bewegen, leren en spelen in het groen. Op een groen schoolplein vind je van alles. Bijvoorbeeld zand, speelwater, betegelde stukjes, speeltoestellen, bomen, struiken, bloemen, een moestuin, beschutte natuurrijke plekjes en dieren. Een heerlijke plek waar kinderen in en met al deze elementen kunnen spelen én leren. Het laatste deel van de route voert ook een groot deel door 'De Overloper', één van de vier Groene 'Buurtkamers' die met Europese subsidie door de gemeente Middelburg zijn of worden gerealiseerd. Hier wordt de groene buitenruimte aangepast tot een plek van ontmoeten, spelen en leren. Bij 'De Overloper' gaat het om wadi's waaronder een speelwadi, speeltoestellen met natuurlijke uitstraling en fitnessstoestellen. De andere 'buurtkamers' zijn Prinsenhove (Middelburg-Zuid), Geersesweg (Klarenbeek-Veersepoort) en Zanddorp (Breewijk). De route voert na 'De Overloper' via de Edelstenenbuurt terug naar de startlocatie aan het Kanaal door Walcheren.

Het ommetje 'Zuidroute' is 5,6 km lang en gemarkeerd met richtingaanwijzers. De route is in één richting bewegwijzerd. Er kan overal gestart worden, maar bij het waterschapskantoor aan het Kanaal door Walcheren staat een informatiebord. Hierop staan ook de niet-bewegwijzerde 'Westroute' (Park Toorenvliedt en Amaliapark) en 'Bolwerken-Route' (Vlissingsbolwerk, Langevielebolwerk, Seisbolwerk, Noordbolwerk, Veersebolwerk, Smidsbolwerk). Deze beide routes zijn beiden grofweg 6 km lang.

Overzicht activiteiten Walcheren 2024 / 2025

De winter is bijna in het land. En er zijn nog tal van leuke activiteiten om te ondernemen rondom de natuur. Check voor de IVN-excursies vooraf altijd de website! Voor de cursief gedrukte excursies wordt verwezen naar de websites van de betreffende instanties, hier vindt u meer informatie en tal van andere activiteiten.

Datum	Excursie / activiteit	Tijdstip	Thema / opmerking
DECEMBER			
23 (maandag)	Eendenkooi Slikkebosch	14.00 uur	Staatsbosbeheer
25 (woensdag)	11 ^e Eindejaars Plantenjacht	zelfstandig	Floron (tot en met 3 januari)
27 (vrijdag)	Derde Kerstdag in Oranjezon	10.00 uur	Zeeuws Landschap
27 (vrijdag)	Strandexpeditie Oranjezon	12.00 uur	Zeeuws Landschap
28 (zaterdag)	Landgoed Ter Hooge	14.00 uur	Winterwandeling
28 (zaterdag)	Reeën en herten	15.00 uur	Terra Maris
29 (zondag)	Familiewandeling Oranjezon	14.00 uur	Zeeuws Landschap
JANUARI			
4 (zaterdag)	Familiewandeling Oranjezon	10.00 uur	Zeeuws Landschap
4 (zaterdag)	Reeën en herten	15.00 uur	Terra Maris
10 (vrijdag)	Winterwandeling Oranjezon	14.00 uur	Zeeuws Landschap
11 (zaterdag)	Fotowerkgroep op stap	09.00 uur	Langere sluitertijden
11 (zaterdag)	Nieuwjaarsbijeenkomst	10.00 uur	KNNV Walcheren
15 (woensdag)	Strandexpeditie Oranjezon	09.00 uur	Zeeuws Landschap
24 (vrijdag)	Nationale Tuinvogeltelling	hele dag	Vogelbescherming (tot en met 26 januari)
25 (zaterdag)	Winterwandeling Oranjezon	10.00 uur	Zeeuws Landschap
25 (zaterdag)	Nieuwjaarsreceptie	volgt	IVN afdeling Walcheren
FEBRUARI			
8 (zaterdag)	Fotowerkgroep op stap	09.00 uur	Vroegbloeiërs
9 (zondag)	Winterwandeling Oranjezon	10.00 uur	Zeeuws Landschap
22 (zaterdag)	Familiewandeling Oranjezon	10.00 uur	Zeeuws Landschap
MAART			
8 (zaterdag)	Fotowerkgroep op stap	09.00 uur	Boslandschappen
15 (zaterdag)	Schone Schelde (opruimen)	hele dag	Schone Rivieren
16 (zondag)	Geschiedenis van Oranjezon	10.00 uur	Zeeuws Landschap
19 (woensdag)	Start cursus 'Flora 2025'	online	Floron (wekelijks tot en met 2 juli)
29 (zaterdag)	Algemene ledenvergadering volgt		IVN afdeling Walcheren
APRIL			
12 (zaterdag)	Fotowerkgroep op stap	09.00 uur	Varens en bomen
16 (woensdag)	Fotowerkgroep tops en tips	19.30 uur	Foto's bespreken

Inhoud

Algemeen

- 2 Redactioneel
Bij de voorpagina
Aan deze editie werkten mee
Colofon

Bestuur en werkgroepen

- 3 Dagelijks bestuur
Algemeen bestuur (naast dagelijks bestuur)
Werkgroepen
Vacatures
- 4 Terugblik IVN-Walcheren vanuit het bestuur

Activiteitenoverzicht

- 5 S.O.S. voor evenementen en bestuur!
Terugblik IVN-ledendag 14 september
- 6 Winterexcursie Landgoed Ter Hooge
- 7 Een bewolkte dag? Terugblik inspiratiemiddag 23 november
- 8 Op stap met de IVN-Fotowerkgroep
- 9 Eenvoudig planten leren herkennen
Reptielen, amfibieën en vissen
Data: nieuwjaarsreceptie 25 januari – ALV 29 maart

Kiek... een plaâtje!

- 10 Fotorubriek voor al je leuke waarnemingen

Artikelen en ander nieuws

- 14 Smeren maar!
- 15 Een jaar tuinieren
- 17 Terugblik Wetenschapsdag 5 oktober
- 19 Schone Rivieren
- 20 Egelverblijf-competitie
- 22 De spreeuwenpot was gewoon een val
- 23 Zoeken naar... bostulpen!
- 25 Kleine beer – *Phragmatobia fuliginosa*
- 26 Uitwerpselen herkennen
- 29 Verjaardagsfeestje op het strand van Dishoek
- 30 Zo'n dikke zwarte
Kopij voor het volgende nummer

Verrassende ommetjes op Walcheren

- 31 De andere kant van Ritthem
- 33 Middelburg-Zuid
Ommetje 'Langs Dauwendaelse watergangen'
Ommetje 'Zuidroute'

Jaaroverzicht activiteiten Walcheren 2024 / 2025

- 35 Jaaroverzicht 2024 / 2025 (december tot en met april)